

Regeringens proposition

1980/81: 199

om försvarets materielverks organisation m. m.;

beslutad den 30 april 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ERIC KRÖNMARK

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny organisation för försvarets materielverk.

Verket föreslås organiseras på sex huvudavdelningar. Tre av huvudavdelningarna är försvarsgrensorienterade. Inom var och en av dem skall finnas resurser för systemsammanhållning, för produktion som är specifik för försvarsgrenen och för produktion som är gemensam för flera försvarsgrenar. Organisationen för huvudavdelningen i Karlstad ändras inte.

Central planering, personalfrågor och administrativa frågor m. m. samlas i en ny huvudavdelning. Funktioner för kommersiellt stöd såsom inköp, kvalitetskontroll och juridik föreslås bilda en huvudavdelning. Huvudavdelningen för administration upphör.

Organisationsförändringarna skall genomföras efter förslag av försvarets materielverk. Planeringen skall ske med utgångspunkt i en avsedd personalram om 2 650 årsanställda år 1990.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-04-30

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Krönmark

Proposition om försvarets materielverks organisation m. m.

1 Inledning

Regeringen bemyndigade i september 1979 chefen för försvarsdepartementet att tillkalla en särskild utredare¹ med uppdrag att utreda vissa frågor rörande försvarets materielverks uppgifter m. m.

Utredningen, som tog namnet 1979 års materielanskaffningskommitté, överlämnade i oktober 1980 betänkandet (Ds Fö 1980: 3) Materiel till försvaret.

Till protokollet i detta ärende bör fogas en redogörelse för nuvarande ordning som *bilaga 1* och en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 2*.

Yttranden över betänkandet har avgetts av överbefälhavaren, cheferna för armén, marinen och flygvapnet, försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt, försvarets rationaliseringsinstitut, statskontoret, riksrevisionsverket, Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Tjänstemännens centralorganisations stats-tjänstemannasektion (TCO-S) och Sveriges Industriförbund. Statsverkens Ingenjörsförbund och Aktiebolaget Teleplan har inkommit med skrivelser.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

¹ Dåvarande statssekreteraren Gunnar Petri.

2 Föredraganden

2.1 Allmänt

Inledningsvis vill jag ta upp vissa förutsättningar som jag anser bör gälla för materielanskaffningen och för den organisation som behövs för detta.

En viktig förutsättning är att ledningsprinciperna i försvarets planerings- och ekonomisystem skall följas. Detta innebär att överbefälhavaren har ett övergripande ansvar för försvarsmaktens utveckling, medan försvarsgrenscheferna har det direkta ansvaret för utvecklingen och inriktningen av försvarsgrenarnas utrustning och beväpning, materielunderhåll och övrig drift samt för förvaltningen av materielen. Försvarets materielverk biträder i detta arbete överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna med sin tekniska och ekonomiska kompetens. Arbetet dokumenteras i perspektiv-, program-, fack-, system- och produktionsplaner. Försvarets materielverk har direkt under regeringen ett produktionsansvar för att utveckla, upphandla och överlämna materiel till försvarsgrenarna (anskaffningsuppgifter) samt för att tillföra försvarsgrenarna särskild kompetens inom sådana sakområden som är gemensamma för flera försvarsgrenar (fackuppgifter). Härtill kommer verkets produktions- och programuppgifter avseende den egna verksamheten.

En annan förutsättning är det beslut om personalminskning fram till år 1985 som har fattats av riksdagen (prop. 1979/80: 100 bil. 7, FöU 1979/80: 13 och 19, rskr 1979/80: 316 och 326).

Andra viktiga utgångspunkter för övervägandena om materielanskaffning och organisation i framtiden är utvecklingen inom det militärtekniska området, den försvarsekonomiska situationen och den försvarsindustriella utvecklingen.

Materielanskaffningskommittén har mot bakgrund av bl. a. dessa förutsättningar dragit slutsatsen att försvarets materielverks organisation måste utformas så att den långsiktigt medger ytterligare personalminskningar samtidigt som den bevarar största möjliga förmåga för verket att lösa sina uppgifter.

Huvuddelen av remissinstanserna anser att materielanskaffningskommittén på ett riktigt sätt har redovisat förutsättningarna för den framtida materielanskaffningen och verkets organisation. Några remissinstanser anser det även sannolikt att organisationen måste ses över enligt vad kommittén har föreslagit, om ytterligare personalminskningar genomförs. De anför också att ytterligare minskningar kan medföra problem för verket att i oförändrad omfattning lösa sina uppgifter. Vissa remissinstanser anser att man inte bör gå ifrån nuvarande organisation och att ett beslut om verkets organisation i vart fall inte borde tas nu utan först efter det att beslut har fattats om anskaffningsalternativ för ett nytt flygplanssystem. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna framhåller vikten av att försvarsgrenschefernas möjligheter att styra inriktningen av materielanskaffning och materielunderhåll säkerställs.

Jag anser att de utgångspunkter som materielanskaffningskommittén haft för sitt arbete har varit riktiga. Dess betänkande kan läggas till grund för ställningstaganden till såväl planeringen och genomförandet av materielanskaffningen som försvarets materielverks organisation.

För egen del anser jag det väsentligt att försvarsgrenschefernas möjligheter att styra inriktningen av materielanskaffning och materielunderhåll säkerställs. Jag vill emellertid erinra om överbefälhavarens övergripande samordningsansvar och försvarets materielverks ansvar för att följa den tekniska och försvarsindustriella utvecklingen.

Frågan om organisationen av vissa delar av huvudavdelningen för flygmateriel i materielverket behandlas av 1979 års militära flygindustrikommitté. Jag anser dock inte att detta behöver påverka principerna för organisationen av försvarets materielverk. Beslut om organisation för flygplans-, underhålls- och provningsavdelningarna vid huvudavdelningen för flygmateriel bör dock inte fattas nu. Först när ett principbeslut har fattats om inriktningen mot ett svenskt eller utländskt flygplanssystem som ersättare för Viggensystemet bör dessa avdelningars organisation fastställas.

2.2 Planering av materielanskaffningen

Materielanskaffningskommittén ger ett antal förslag i fråga om planeringen av materielanskaffningen som omspannar tidsperspektivet från den långsiktiga planeringen till planeringen av enskilda objekt. Härvid framhålls vikten av att överbefälhavarens roll som övergripande program-samordnare stärks. Remissinstansernas synpunkter på dessa förslag är positiva.

Jag anser att förslagen är väl ägnade att ge en bättre anskaffningsprocess. Samordning mellan försvarsgrenarna i planeringen är en viktig förutsättning för teknisk samordning. Förslagen är av den arten att jag kommer att aktualisera dem i andra sammanhang, exempelvis i regeringens anvisningar för perspektivplaneringen.

Materielanskaffningskommittén har föreslagit att försvarets forskningsanstalt skall ha ansvaret för uppföljning och översyn av den s. k. tekniska prognosen. Försvarets forskningsanstalt och försvarets materielverk avstyrker detta förslag. Jag anser att materielverket även i fortsättningen skall ha detta ansvar.

2.3 Genomförande av materielanskaffningen

Materielanskaffningskommittén har undersökt om industrin kan ges ökat ansvar som leverantörer av hela system och om den i ökad utsträckning kan utnyttjas för huvudverkstadsuppgifter, dvs. uppgifterna att förbereda, utveckla, planlägga och genomföra materielunderhåll för olika materielsystem. Kommittén har kommit till samma uppfattning som materiel-

verket i övervägandena inför verkets organisationsutredning (Org 85), nämligen att verket bör sträva efter ett ökat utnyttjande av industrin på båda dessa områden.

Kommittén har funnit att det inte finns någon enhetlig syn på dessa frågor inom verket. Frågan om huvudleverantör skall utses eller om verket skall åta sig huvuddelen av uppgifterna synes ofta avgöras så att verket tar ett stort ansvar främst av tre skäl, nämligen god tillgång på egen kvalificerad personal vid beslutstillfället, en allmän uppfattning att kostnaderna blir lägre samt en strävan att säkerställa en så bra produkt som möjligt genom en stark ledning från verkets sida. Enligt kommittén pågår dock en tydlig utveckling mot ett ökat användande av företag som huvudleverantörer av kompletta materielssystem.

Flera remissinstanser stöder kommittén i dess uppfattning. I några fall har man dock satt i fråga om en omfördelning av arbetsuppgifter från materielverket till industrin är en rationalisering i egentlig mening och varnat för överdrivna förhoppningar om kostnadsminskningar.

Materielanskaffningskommittén har pekat på att komplicerad materiel tar så stora ekonomiska resurser i anspråk att serielängderna i materielanskaffningen blir korta och att materielsystemens livslängd tenderar att öka. I delar av försvarsindustrin kan utvecklingen leda till att de svenska försvarsbeställningarna inte räcker till för att säkerställa en minsta, ekonomiskt motiverad kapacitet. Eftersom export kan vara en möjlig utväg ur dessa svårigheter, är det värdefullt om företagen kan uppträda på marknaden som säljare av kompletta system. Enligt kommittén underlättas detta om företagen vid leveranser till försvarsmakten har varit huvudleverantörer av hela system.

Sveriges Industriförbund anser att försvarsindustrins exportpotential skulle stöttas, om industrin i ökad utsträckning används som huvudleverantör. Förbundet framhåller dock att kravspecifikationer och systemanpassning måste utarbetas av försvarets materielverk.

Jag kan för min del i stort sett instämma i vad kommittén har anfört om ett ökat utnyttjande av industriföretag som huvudleverantörer. Industrin kan härigenom ges en ökad konkurrenskraft. Vid upphandling av större system bör härigenom besparingar kunna nås, bl. a. till följd av att viss kompetens inte dubbleras. Vid anskaffning av enklare materiel är jag dock tveksam till om några ekonomiska fördelar står att vinna. Ett ökat ansvar för industrin måste åtföljas av ett ökat ekonomiskt risktagande i form av garantier för systemens funktion.

Frågan om ett ökat utnyttjande av industriföretag för huvudverkstadsuppgifter kommer att övervägas av utredningen om underhållet av försvarets materiel. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning i denna fråga.

Möjligheterna för verket att vara en kompetent köpare måste enligt min uppfattning säkerställas. Ansvaret för huvudspecifikationer måste därför ligga hos materielverket. Jag delar dock kommitténs uppfattning att en

fortsatt överflyttning av tekniskt specifikationsarbete till industrin är möjlig. Dock måste industrins medverkan på tidiga stadier av projekten avvägas så att statens kommersiella intressen tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt. Möjligheterna till personalbesparingar torde – som kommittén har anfört – vara begränsade inom detta område.

Materielanskaffningskommittén har föreslagit att medverkan av konsulter vid anskaffning av främst sambandsmateriel bör granskas. Jag anser att det är väsentligt att försvarets materielverk har egen kompetens inom områden där verket har stadigvarande uppgifter. Jag avser att låta genomföra den av kommittén föreslagna granskningen.

Materielanskaffningskommittén har vidare föreslagit att televerkets roll i en ökad integrering av totalförsvarets sambandsresurser bör utredas. Jag anser att de vinster som kan göras på detta område bör tas till vara.

2.4 Försvarets materielverks organisation

2.4.1 Allmänt

Regeringen har i andra sammanhang (prop. 1979/80: 100 bil. 7, FöU 1979/80: 13 och 19, rskr 1979/80: 316 och 326, prop. 1979/80: 135, FöU 1979/80: 15, rskr 1979/80: 318) framhållit att riksdagens medverkan i fråga om fastställandet av myndigheters organisation borde begränsas till huvuddragen av organisationen. Riksdagen anslöt sig till detta synsätt, men uttalade samtidigt att den ville bli informerad om regeringens avsikter i fråga om den närmare utformningen av myndigheten. Med anledning härav vill jag i det följande ange hur jag ser på vissa av de förslag som materielanskaffningskommittén har lämnat i fråga om materielverkets organisation.

Försvarets materielverk arbetar på uppdrag av försvarsgrenscheferna. Bl. a. till följd av detta krävs enligt materielanskaffningskommittén en noggrann verksamhetsplanering och möjligheter att anpassa organisationen till verksamhetens omfattning och inriktning. För att skapa bättre förutsättningar att utnyttja verkets resurser föreslår materielanskaffningskommittén ett antal åtgärder. Enligt dess mening bör sektions- och detaljindelning av byråerna slopas där den inte motiveras av klara teknologiska gränser.

Materielanskaffningskommittén anser att kvalificerade och unika resurser måste hållas samlade. För detta ändamål kan några olika modeller tillämpas, nämligen poolorganisation, gemensamma beredningsenheter och sammanslagning av likartade resurser.

Remissinstanserna biträder i stor utsträckning kommitténs principer om en flexibel organisation och om samutnyttjande av resurser. Överbefälhavaren framhåller att alla värderade modeller för samutnyttjande av resurser är möjliga att använda.

Jag kan i allt väsentligt ställa mig bakom kommitténs överväganden och förslag i dessa delar.

Det är enligt min mening nödvändigt att ta till vara varje möjlighet till samordning och sammanhållning av resurser som kan användas i flera sammanhang. Det är vidare nödvändigt att öka effektiviteten i materielverkets interna arbete. Detta måste styras mindre av allmänna instruktioner som är fastlagda för lång tid och mera av konkreta uppgifter som omprövas fortlöpande för att åstadkomma en riktig resursfördelning i en begränsad ekonomi. Detta kräver enligt min mening en förbättrad verksamhetsplanering och utveckling av verkets ledningssystem samt en aktiv ledning av organisationsutvecklingen inom verket.

Jag vill slutligen erinra om att regeringen har medgivit att materielverket får fatta beslut om ändrad organisation under förutsättning att indelningen i avdelningar inte ändras och att det totala antalet byråer inte utökas.

2.4.2 Enheter som är gemensamma för materielverket m. m.

Materielanskaffningskommittén behandlar ett antal olika områden som kan vara aktuella för bildande av enheter som är gemensamma för verket och lägger också konkreta förslag i vart och ett av fallen.

Jag behandlar först de områden där förslagen avser bildande av gemensamma tekniska enheter. Materielanskaffningskommittén redovisar följande bedömningar.

För robotärenden, vars nuvarande organisation karaktäriseras av att en stor del av den tekniska kompetensen samlats i en enhet som är gemensam för verket och med robotsystemenheter i de tre försvarsgrensriktade huvudavdelningarna, föreslås att resurserna samlas i en för verket gemensam robotenhet.

För sambandsärenden föreslås att nuvarande organisation med i huvudsak fem olika berörda byråer inom de försvarsgrensriktade huvudavdelningarna ersätts av en organisation där beredningen samlas i en enhet som är gemensam för verket.

För spanings- och eldledningsärenden föreslås att de resurser som nu finns på huvudavdelningarna samlas i en gemensam enhet. Den flygburna elektroniken, liksom tillämpningar avseende optik och foto-spaning, omfattas dock inte av kommitténs förslag.

Också för eldrörsvapen- och ammunitionsärenden föreslås att resurserna på huvudavdelningarna samlas i en gemensam enhet.

I fråga om datakraft föreslås att resurserna på huvudavdelningarna samlas i en gemensam enhet.

Flera remissinstanser delar materielanskaffningskommitténs uppfattning rörande dessa gemensamma enheter. Överbefälhavaren anför dock att det i det fortsatta arbetet måste klaras ut hur systemintegrationen i vissa fall skall säkerställas.

Jag anser att det är fördelaktigt att samla personalresurserna till gemensamma tekniska enheter. Härigenom torde verket kunna fullgöra sina uppgifter på ett mer flexibelt och resursbesparande sätt än med bibehåll-

lande av nuvarande organisation. Jag finner vidare att detta skapar förutsättningar för att bibehålla en fortsatt hög teknisk kompetens, vilket är av stor vikt, särskilt i en minskande organisation. Samtidigt vill jag emellertid framhålla att en fortsatt hög systemkompetens är av stor betydelse med hänsyn till materielverkets framtida inriktning.

Jag övergår därefter till att behandla två områden som snarast har karaktären av gemensamma funktioner.

Materielanskaffningskommittén föreslår beträffande kvalitetskontrollärenden att den nuvarande försvarsgrensinriktade kontrollorganisationen slås samman till en gemensam kontrollenhet. Den kontrollverksamhet som nu ligger utanför kontrollavdelningarna berörs inte av förslagen.

För inköpsärenden föreslås en för verket gemensam inköpsenhet med funktioner för planering, samordning, utveckling och gemensam administration.

Remissinstanserna är i flera fall positiva till kommitténs förslag. En gemensam uppfattning är dock att sambandet mellan sakorgan och kvalitetskontroll- resp. inköpsfunktion måste säkerställas och att funktionerna ytterst är de anskaffande huvudavdelningschefernas ansvarsområden.

Jag delar materielanskaffningskommitténs uppfattning att gemensamma enheter för inköp och kvalitetskontroll bör inrättas. Med en gemensam inköpsavdelning skapas en flexibel organisation och bättre förutsättningar för en gemensam kommersiell syn i anskaffningsfrågor. Inköps- och kvalitetskontrollenheterna bör organiseras så att ett nära samarbete säkerställs mellan dessa enheter och de anskaffande huvudavdelningarna. Inköpsavdelningen bör därför organiseras så att särskilda resurser avdelas för de anskaffande huvudavdelningarna.

Materielanskaffningskommittén anför att underhållsområdet inte har detaljstuderats och föreslår att nuvarande försvarsgrensinriktade underhållsavdelningar bibehålls.

Flera av remissinstanserna anser att ytterligare utredningar och analyser fordras innan någon ställning kan tas i dessa frågor.

Med hänsyn till den utredning av underhållet av försvarets materiel som regeringen nyligen har tillkallat är jag inte beredd att nu ta ställning till vad kommittén har föreslagit. Kommitténs förslag och remissinstansernas synpunkter bör behandlas av den nyligen tillkallade kommittén för utredning av materielunderhållet.

2.5 Organisationsstruktur

Med hänsyn bl. a. till den kraftiga personalminskning som materielverket enligt redan fattade beslut skall genomföra väljer materielanskaffningskommittén år 1990 som den tidpunkt då kommitténs mål för personalminskningar bör vara nått. Personalramen bör då, enligt kommitténs mening, vara 2 650 årsanställda.

Överbefälhavaren godtar kommitténs förslag. Vissa andra remissinstanser anser att målet inte bör preciseras utan ytterligare beräkningar.

Jag anser att försvarets materielverk i sin planering bör utgå från att verket bör omfatta ca 2 650 årsanställda år 1990. Jag har då inte tagit hänsyn till de förslag som 1979 års militära flygindustrikommitté kommer att lämna beträffande vissa delar av den nuvarande huvudavdelningen för flygmateriel och inte heller beaktat de förslag som kan komma att lämnas av utredningen om underhållet av försvarets materiel. Jag anser vidare att materielverket vid några olika kontrolltidpunkter bör redovisa effekterna av personalminskningarna, innefattande bl. a. konsekvenserna för berörd personal. Den första kontrolltidpunkten bör vara år 1985.

Målet skall vara att med en effektivare organisation åstadkomma lägre kostnader för anskaffning, drift och underhåll av materiel. Antalet anställda får inte minskas till priset av ökat konsultutnyttjande. Den avsedda personalminskningen skall vara ett medel, inte det övergripande målet.

Materielanskaffningskommittén anser att försvarets materielverk också i framtiden bör ha en organisation som är uppbyggd kring tre försvarsgrensinriktade huvudavdelningar. På avdelningsnivå föreslås en organisation som är produktgruppindelad utifrån teknologisk samhörighet. I de försvarsgrensinriktade huvudavdelningarna bör finnas särskilda resurser för systemsammanhållning. De enheter för anskaffning av eldrörsvapen och ammunition samt av robotmateriel som är gemensamma för verket föreslås ingå i huvudavdelningen för armémateriel. De gemensamma enheterna för anskaffning av sambandsmateriel, spanings- och eldledningsmateriel samt datakraft föreslås ingå i huvudavdelningen för marinmateriel. Den gemensamma enheten för provning av materiel föreslås kvarstå i huvudavdelningen för flygmateriel. De gemensamma enheterna för kvalitetskontroll och inköp föreslås ingå i huvudavdelningen för administration.

Överbefälhavaren, chefen för armén och chefen för marinen anser inte att materielanskaffningskommittén tillräckligt har betonat vikten av en stark systemledning inom de försvarsgrensinriktade huvudavdelningarna. Chefen för flygvapnet föreslår en organisation baserad på en teknisk produktgruppindelning och centralt placerade systemsammanhållande resurser. Materielverket godtar strukturen under ett antal bestämda förutsättningar, bl. a. att systemsammanhållningen skall kunna ligga på annan plats i organisationen än i den av kommittén föreslagna systemavdelningen. I övrigt är remissinstanserna övervägande positiva. Vissa ändringsförslag förekommer dock.

Vissa synpunkter förekommer också på fördelningen av de gemensamma enheterna.

Riksrevisionsverket ifrågasätter om inte en ny huvudavdelning bör inrättas för inköp, kvalitetskontroll och normalieavdelningens huvuddel.

Riksrevisionsverket har som ett led i förvaltningsrevisionen av försvarets materielverk granskat delar av verkets ADB-verksamhet och i mars

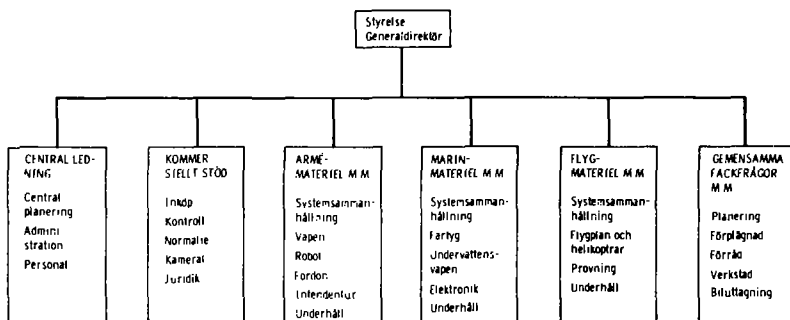
1981 till materielverket lämnat rapporten Utveckling av ADB-system vid försvarets materielverk – en problemanalys. Verket föreslår härvid bl. a. att centralplaneringen skall få ett större ansvar för verkets egen ADB-verksamhet.

Jag anser att verket alltjämt bör vara uppbyggt med tre försvarsgrensriktade huvudavdelningar. I dessa bör finnas resurser för en stark systemledning. I var och en av dessa huvudavdelningar bör förutom enheter som är unika för resp. försvarsgren ingå enheter som är gemensamma för verket. Beträffande de försvarsgrensunika enheterna bör i huvudavdelningen för marinmateriel – utöver den av materielanskaffningskommittén föreslagna fartygsenheten – ingå en enhet för undervattensvapen, främst minor och torpeder. När det gäller fördelningen av de föreslagna nya gemensamma enheterna till de försvarsgrensriktade huvudavdelningarna biträder jag kommitténs förslag. I fråga om den föreslagna gemensamma robotenheten anser jag dock – bl. a. med hänsyn till den starka tekniska och systemmässiga integrationen främst mellan flygplan och robotar men också mellan fartyg och robotar – att det är särskilt väsentligt att systemkunnandet företräds starkt inom de anskaffande huvudavdelningarna.

Jag anser att det av riksrevisionsverket framförda förslaget om en ny huvudavdelning bestående av inköps-, kvalitetskontroll- och normalieenheter har välgrundade motiv. De gemensamma enheterna för inköp och kvalitetskontroll bör därför inte tillföras huvudavdelningen för administration utan ingå i en ny huvudavdelning. Till denna huvudavdelning bör dock även föras normalieavdelningen, kamerabyrån och den juridiska byrån inom huvudavdelningen för administration. Härigenom erhålls en huvudavdelning med inriktning mot kommersiella frågor.

Den nuvarande huvudavdelningen för administration kommer därvid att omfatta främst organisations- och personalbyrån samt centralexpeditionen. För att förstärka den centrala ledningen i verket anser jag att de kvarvarande delarna av huvudavdelningen för administration bör slås samman med centralplaneringen till en ny huvudavdelning för central ledning. Till denna huvudavdelning bör således höra uppgifter rörande central planering, administration och personal. Genom sammanslagningen bör också de brister i organisationen för den egna ADB-verksamheten som riksrevisionsverket har pekat på kunna undanröjas. Chefen för denna huvudavdelning bör ges ställning som ställföreträdare för generaldirektören.

Uppgiftsfördelningen i den av mig förordade organisationen för försvarets materielverk framgår av följande tablå.

2.6 Genomförande

Materielanskaffningskommittén har föreslagit att det bör ankomma på försvarets materielverk att föreslå och genomföra de förändringar som skall ske. Inledningsvis bör verket, enligt kommittén, ta fram en plan för omorganisationen.

Remissinstanserna har i huvudsak ställt sig positiva till materielanskaffningskommitténs förslag rörande genomförandet. Chefen för flygvapnet anser dock att statsmakterna inte bör ta ställning till materielverkets organisationsutveckling förrän beslut har fattats om anskaffningsalternativ för nytt flygplanssystem.

Jag anser att organisationen för flygplans- och provningsavdelningarna vid huvudavdelningen för flygmateriel bör läggas fast först när ett principbeslut har fattats om inriktningen mot ett svenskt eller utländskt flygplanssystem som ersättare för Viggensystemet och efter det att beslut fattats på grundval av militära flygindustrikommitténs betänkande. Vidare bör ställning tas senare till underhållsverksamhetens organisation.

Jag anser vidare att det bör ankomma på försvarets materielverk att lämna förslag till och genomföra beslutade förändringar inom de ramar som statsmakterna anger. Härigenom kan en önskvärd delegering av organisationsarbetet åstadkommas.

Jag anser att materielverket vid sin planering bör inrikta sig på att den nya organisationen skall börja införas den 1 juli 1982 och bör vara helt genomförd vad avser organisationsstrukturen vid utgången av år 1982.

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. ta del av vad jag har anfört om planeringen och genomförandet av försvarets materielanskaffning,
2. godkänna den indelning i huvudavdelningar för försvarets materielverk som jag har förordat.

3. godkänna vad jag har anfört om minskning av personalen vid försvarets materielverk.
4. bemyndiga regeringen att vidta de övriga åtgärder som erfordras för att genomföra vad jag har förordat.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Nuvarande ordning

1 Materielanskaffning

Den svenska försvarsmakten anskaffar varje år materiel för betydande belopp. De resurser som sätts in för att underhålla och vidmakthålla materielen är också stora. Värdet av den materiel som ingår i försvarsmaktens utrustning överstiger 50 000 milj. kr. Sortimentet omfattar över en miljon olika artiklar. En central roll i anskaffningen och förvaltningen av materielen spelar försvarets materielverk. Materielverkets årliga upphandling av varor och tjänster uppgår nu till ca 6 300 milj. kr. Ca 90 % av beställningarna läggs inom landet. Materielverket utnyttjar ca 2 000 leverantörer, varav de 20 största står för 85 % av den uteliggande orderstocken.

Materielverket anskaffar också förnödenheter till myndigheter utanför totalförsvaret, t. ex. isbrytare till sjöfartsverket och livsmedel till kriminalvårdsstyrelsen.

Materielverket samarbetar även med övriga myndigheter. Inom totalförsvaret gäller detta bl. a. försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, försvarets forskningsanstalt, försvarets datacentral, civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Försvarets materielverk lyder direkt under regeringen men skall i sin verksamhet följa de direktiv och anvisningar som överbefälhavaren meddelar och de anvisningar som lämnas av försvarsgrenscheferna.

Ledningen av och uppsikten över försvarsmakten utövas under regeringen av överbefälhavaren. Försvarsgrenscheferna är underställda överbefälhavaren och leder verksamheten inom försvarsgrenarna. De utfärdar anvisningar bl. a. för anskaffning av materiel inom de egna ansvarsområdena.

De operativa krav som överbefälhavaren ställer utgör grunden för materielanskaffningen. Utifrån de operativa kraven utarbetar försvarsgrenscheferna sin långsiktiga behovsplanering. Försvarets materielverk omsätter behovsplanerna i detaljerade materielplaner. Försvarsgrensstaberna utarbetar i samarbete med bl. a. materielverket de målsättningar som styr kvaliteten på den materiel som anskaffas.

För att kunna anskaffa lämplig materiel måste materielverket ha kompetens inom många olika teknikområden. Bland materielverkets uppgifter ingår också att svara för det tekniskt-ekonomiska underlaget för studier samt för genomförandet av materielanskaffningen och vidmakthållandet av materielen inom ramen för försvarsgrenschefernas programansvar.

En grundval för studier och planering är även prognoser av olika slag.

Den tekniska prognosen (TP), som skall ge en för hela försvarssektorn samlad och gemensam bedömning av den militärtekniska utvecklingen, intar en central roll. Den skall under den aktuella perioden ge indikationer på de områden, där betydelsefulla tekniska förändringar är möjliga och därigenom utgöra den gemensamma tekniska bakgrunden för uppbyggnad av de hotbilder som utnyttjas i studieverksamheten och målsättningsarbetet samt vid utformningen av taktik och stridsteknik. Den tekniska prognosen utarbetas på överbefälhavarens uppdrag av försvarets materielverk i samarbete och samråd med försvarets forskningsanstalt.

Materielverket deltar också på olika sätt i planeringsarbetet. Den mest långsiktiga planeringen är perspektivplaneringen. I denna utformas och värderas olika ideér till framtida försvarsstrukturer. Perspektivplaneringen inriktas av regeringen genom direktiv och anvisningar. Arbetet leds av överbefälhavaren. En plan med kortare räckvidd är den programplan för det militära försvaret som överbefälhavaren årligen lämnar in till regeringen. Där redovisas planeringen för de närmaste fem budgetåren. Programplanen anger den verksamhet som måste genomföras för att krigs- och fredsorganisationen skall utvecklas på avsett sätt. En annan form av planer är systemplanerna. I dessa ställs beslutsunderlag samman för statsmakternas ställningstaganden till de viktigaste och mest resurskrävande materiel-systemen, t. ex. pansarvärnssystem, ubåtar och stridsflyg.

Materielverkets uppgifter inom anskaffningsverksamheten är bl. a. att följa den tekniska utvecklingen och att till överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna lämna tekniskt-ekonomiskt underlag. Verket skall också främja att industrins, försvarets forskningsanstalts och andra institutioners resurser för forskning och utveckling samordnas med de egna resurserna samt följa upp och bearbeta driftserfarenheter från regionala och lokala organ.

De skeden som en anskaffning genomgår kallas studieskedet, utredningsskedet, projekteringsskedet, tillverkningskedet och uppföljningsskedet.

Förutom att materielverkets egna resurser engageras under studieskedet medverkar försvarsgrensstaberna, industrin, försvarets forskningsanstalt, flygtekniska försöksanstalten, universiteten och högskolorna samt konsultföretag. Under studieskedet läggs grunden för industrins medverkan i senare skeden. Arbetet under utredningsskedet resulterar i förslag till fortsatt handlande. Om principbeslut rörande anskaffning skall läggas fram, medverkar materielverket i utarbetandet av en preliminär taktisk-teknisk-ekonomisk målsättning (PTTEM). Verksamheten under projekteringsskedet resulterar i det underlag som i det aktuella fallet behövs för beslut om upphandling av materiel, installationsarbete, beskrivningar m. m. Materielverket medverkar under detta skede också i utarbetande av den slutliga taktisk-teknisk-ekonomiska målsättningen (STTEM). Under tillverkningskedet slutförs konstruktionsarbetet, den avsedda produkten

framställs och återstående utprovning genomförs. Produkten genomgår därefter slutlig leveranskontroll. Under uppföljningsskedet slutförs anskaffningsverksamheten efter det att produkten har mottagits för användning, vård och underhåll.

Den totala verksamheten kan också beskrivas som ett antal olika funktioner. Med funktion avses viss avgränsad verksamhet som med hänsyn till det allmänna syftet, kravet på utbildning och erfarenhet samt arbetsbetingelserna i övrigt är likartad.

Till den tekniska beredningsfunktionen hänförs sådan verksamhet av teoretisk och praktisk art som utgör grunden för att verksamheten inom materielområdet skall kunna bedrivas och vidareutvecklas på ett tidsenligt och tekniskt-ekonomiskt optimalt sätt. Till provningsfunktionen hänförs den verksamhet som avser att genom praktiska prov och försök vid bl. a. laboratorier eller försöksplatser undersöka om vissa eftersträvarade prestanda eller egenskaper uppnås. Till kvalitetskontrollen räknas kontrollteknisk beredning av underlag för inköp, planering och genomförande av kvalitetsstyrning samt kontroll vid tillverkning och leverans. Till inköpsfunktionen hänförs de delar av anskaffningsprocessen som omfattar affärsmässiga och inköpstekniska frågor.

När materielen levereras tas den om hand av regionala och lokala myndigheter och används vid förbanden eller läggs i mobiliseringsförråd. Materielverkets verksamhet inför leveransen omfattar bl. a. förberedelser för drift, underhåll och förrådsställning. Materielverket är fackansvarig myndighet inom facken förrådsverksamhet, verkstadsdrift, förplägnad och materielunderhåll. De förbandsproducerande myndigheterna påverkas genom anvisningar och råd så att verksamheten genomförs på ett ändamålsenligt sätt.

Överbefälhavaren har nyligen överarbetat direktiven för samordning av materielanskaffningsärenden. Samordningen skall vad gäller de stora materielobjekten genomföras så tidigt som möjligt i anskaffningsprocessen, normalt redan under studieskedet. Detta sker genom direktiv i överbefälhavarens studieplan. Efter samråd med materielverket utser överbefälhavaren en samordnande försvarsgrenschef med uppgift att under överbefälhavaren leda erforderlig samordning och samverka beträffande materiel som anskaffas helt eller till väsentliga delar av mer än en försvarsgren.

För att säkerställa samordning mellan försvarsgrenarna samt mellan försvarets materielverk och försvarets forskningsanstalt lämnar överbefälhavaren, om så erfordras, särskilda direktiv för den aktuella samordningen och inrättar efter samråd med försvarets materielverk särskilda projektgrupper för större samordningsobjekt.

2 Försvarets materielverk

2.1 Bakgrund

Försvarets materielverk bildades den 1 juli 1968. Materielverket övertog då ansvaret för verksamheten vid förutvarande armé-, marin- och flygförvaltningarna samt försvarets intendenturverk och försvarets förvaltningsdirektion. Omorganisationen hade föregåtts av ett flertal utredningar under beredskapsåren och tiden efter andra världskriget. Grunden för den nya organisationen lades främst av 1964 års tygförvaltningsutredning och försvarets materieförvaltningsutredning 1966. Syftet med den nya organisationen var främst att genom sammanslagning av likartade resurser skapa förutsättningar för en effektivare anskaffningsverksamhet.

De organisatoriska förändringarna vid verkets inrättande tog sikte på att skapa en gemensam verksledning och gemensamma administrativa enheter.

Under perioden 1968 – 1970 undersökte försvarets materielanskaffningsutredning (UMA) organisationen av materielverkets anskaffningsverksamhet och därmed sammanhängande funktioner. Dessutom behandlade materielanskaffningsutredningen samordningen inom bl.a. provnings-, inköps-, underhålls- och kvalitetskontrollområdena. Utredningens betänkande låg till grund för prop. 1971:124 angående organisationen m. m. av försvarets materielverk.

Efter beslut av riksdagen (FöU 1971:22, rskr 1971:292) meddelade regeringen i december 1971 föreskrifter om materielverkets omorganisation. Omorganisationen skulle vara klar den 1 juli 1974. Verket skulle organiseras på en enhet för central planering, huvudavdelningar för armé-, marin- och flygmateriel, en huvudavdelning i Karlstad och en huvudavdelning för administration.

Den nya organisationen kom att gälla från den 1 juli 1974. Vid denna tidpunkt upphörde intendenturmaterieförvaltningen.

Den centrala planeringen och huvudavdelningarna för armémateriel, marinmateriel, flygmateriel och administration ligger i huvudsak i Stockholm, medan huvudavdelningen i Karlstad är lokaliserad till förvaltningsbyggnaden Karolinen i Karlstad. Andra delar av materielverket ligger i bl. a. Linköping, Arboga, Karlsborg och Vidsel.

2.2 Försvarets materielverks organisationsutredning (Org 85)

I prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. föreslog regeringen bl. a. att de centrala myndigheterna inom försvarsmakten skulle utreda hur kostnadsbesparingar skulle kunna uppnås genom personalminskningar. För materielverket angavs att personalreduktionen borde uppgå till 700 anställda under perioden den 1 april 1978 – den 31 december

1984. Riksdagen godtog förslaget (FöU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 174). Försvarets materielverk fick i juni 1978 i uppdrag att lämna förslag om hur minskningen skulle genomföras.

Förslag till organisatoriska förändringar (Org 85) utarbetades av verket och lämnades till regeringen, beträffande verkets huvuddel i maj 1979 och beträffande huvudavdelningen för flygmateriel i september samma år.

I förslaget förordade materielverket att nu gällande organisationsstruktur skulle ligga till grund för utformningen av den nya organisationen.

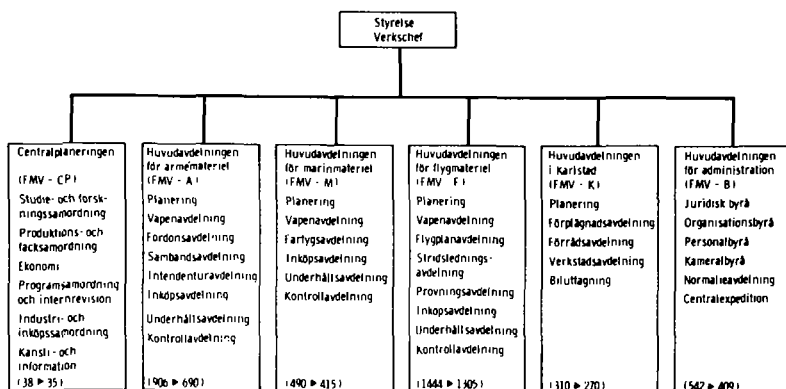
Förslaget behandlades i prop. 1979/80: 100 (bil. 7) och i regleringsbrevet för budgetåret 1980/81. Det innebär bl. a. att styrelsen får bättre insyn i principiellt viktiga frågor samt att centralplaneringen förstärks. För inköp, kvalitetskontroll och anskaffning av sambandsmateriel inrättas verksamhetsgemensamma samordningsgrupper för att fortlöpande se över ansvarsfördelningen mellan enheterna.

Provningsenheterna i Karlsborg förs samman och skall ingå i huvudavdelningen för flygmateriel. Också vapen- och ammunitionsavdelningarna vid huvudavdelningen för armémateriel slås samman. Kvalitetskontrollenheterna i Karlskoga slås samman och skall ingå i huvudavdelningen för armémateriel. Inköpsenheterna vid huvudavdelningen för armémateriel, intendenturavdelningen, förs samman med huvudavdelningens inköpsavdelning. Den allmänna enheten vid huvudavdelningen för flygmateriel inordnas i huvudavdelningens planering.

Fackuppgiften för verkstadsdrift kvarstår men inriktningen bör förbättras, bl. a. genom fastare planer och anvisningar inom det styrande facket materielunderhåll. Facket förplägnad skall finnas kvar.

Antalet anställda inom materielverket minskas med cirka 100 personer per år fram till den 31 december 1984.

Organisationsstrukturen enligt Org 85 framgår av följande organisations-tablå.

Siffror inom () anger antal helårsanställda 1978-04-01 resp. 1984-12-31. Totala antalet helårsanställda föreslås minska från 3849 till 3208 (inkl. 119 resp. 85 lokalvårdare)

Sammanfattning av 1979 års materielanskaffningskommittés överväganden och förslag

1979 års materielanskaffningskommitté har haft i uppdrag att utreda vissa frågor rörande försvarets materielverks uppgifter och organisation m.m. Kommittén skall se över formerna för den tidsmässiga och tekniska samordningen av försvarets materielanskaffning, pröva nuvarande former för samarbete mellan materielverket och industrin samt överväga uppgifter, organisation och arbetssätt för försvarets materielverk.

Kommitténs överväganden och förslag inleds med konstaterandet att den militärteknologiska utvecklingen medför att organisationen för anskaffning av materiel till försvaret och framför allt försvarets materielverk måste ha mycket stor förmåga att fånga upp ny militärteknologi och anpassa sig till förändringar som ofta innebär gränsöverskridanden och spridande av ny militär teknik till nya områden. Organisationen måste vara utformad så att den gynnar ett effektivt och samlat utnyttjande inom försvaret av de nya integrerade system som kommer att bli följden av utvecklingen på framför allt elektronikområdet. Den måste kunna främja ett utnyttjande av ny militärteknologi inom försvaret på ett sådant sätt att förutsättningar skapas för att tillgodose försvarets behov.

En utgångspunkt för kommittén har varit att det svenska försvaret även i framtiden kommer att utformas så att det kan förses med modern och avancerad utrustning. Försvarsekonomiska skäl kommer emellertid att göra fortsatta personalminskningar inom försvaret nödvändiga, inte minst inom den centrala administrationen.

Detta kommer också att gälla organisationen för materielanskaffning. Behovet av noggrann hushållning med den strategiska resurs som utgörs av högt kvalificerad personal som är sysselsatt med anskaffning och utveckling av försvarsmateriel kommer därför att accentueras. Det kommer att bli än nödvändigare än hittills att se till att personalens kunskaper hålls på en hög nivå och att den befintliga personalen verkligen kan utnyttjas optimalt för behov som ständigt kommer att växla. Organisationen måste utformas så att den kan främja en sådan hushållning.

Den försvarsindustriella utvecklingen i Sverige och den militärtekniska utvecklingen gör det enligt kommittén nödvändigt med en ökad långsiktig teknisk och tidsmässig samordning av utvecklingsbeslut och anskaffningsbeslut. En större målmedvetenhet vad gäller försvarsindustriella strukturfrågor är nödvändig. Den nya centrala stabsorganisationen, som inom kort är genomförd, kommer att öka överbefälhavarens och statsmakternas möjligheter att leda en sådan samordnad materielanskaffning. För att detta skall vara möjligt krävs ett kvalificerat beslutsunderlag på ett tidigt stadium i beslutsprocessen. Uppgiften att som ansvarig myndighet ta fram detta

underlag måste vila på materielverket. Kommittén lämnar förslag om former för ett utökat integrerat samarbete mellan försvarsstaben, försvarsgrensstaberna och materielverket vad avser planering av materielanskaffningen.

Samarbetet mellan försvarsindustrin och materielverket har studerats ur olika aspekter. Kommittén har inte funnit anledning att ifrågasätta nuvarande grundläggande fördelningsprincip att materielverket formulerar kraven på materielen och industrin omsätter dessa till konstruktion av materielen. Enligt kommitténs mening fungerar verksamheten i många stycken väl. Utvecklingen kommer emellertid att ställa ökade krav på hushållning med resurserna såväl inom industrin som försvarets materielanskaffningsorganisation. Det är självklart att dubbelarbete, onödig detaljreglering och oklara kund-leverantörsförhållanden måste undvikas. Kommittén konstaterar att en fortsatt överflyttning av tekniskt specifikationsarbete till industrin är möjlig och lämplig. Försvarsindustrin bör i större utsträckning kunna utnyttjas som huvudleverantör av kompletta tekniska system.

Kommittén förordar ett ökat inslag av projektinriktat arbete inom materielverket. Kommittén instämmer vidare i vad verket i annat sammanhang har anfört om att materielverkets kompetens i ökad utsträckning bör inriktas mot systemvärdering, systemsammanhållning och projektövervakning.

Avnämare av materielverkets tjänster kommer alltför att vara försvarsgrenarna genom försvarsgrensstaberna. De stridsmiljöinriktade försvarsgrenarna styr på detta sätt inriktningen av produktionen inom materielverket. Det är vidare försvarsgrenarnas uppgifter att tillse att materielsystem integreras i krigsförband.

Försvarets materielverk har i dag en organisationsstruktur med försvarsgrensinriktade anskaffande huvudavdelningar som bygger på de tidigare armé-, marin- och flygförvaltningarna. Inom dessa huvudavdelningar finns vissa gemensamma enheter som t. ex. för provningsverksamhet inom huvudavdelningen för flygmateriel. Organisationsstrukturen innebär att såväl systemsammanhållning som teknisk beredning och allmänt tekniskt utvecklingsarbete för en försvarsgren finns samlad i en huvudavdelning. Denna typ av organisation leder till goda resultat i ärenden där den egna försvarsgrenen är ensam avnämare och där beröringspunkter med teknik, utveckling eller anskaffning på andra områden saknas.

Kommittén har kommit till den slutsatsen att verksamhet med anknytningar över försvarsgrensgränserna inom materielverket har ökat och kommer att öka i betydelse och att de motiv som en gång föranledde statsmakterna att fatta beslut om inrättande av ett sammanslaget försvarets materielverk har tilltagit i styrka. Samtidigt står det klart för kommittén att dagens materielverk väl är sammanslaget men inte integrerat. Nackdelarna med denna brist på integration i arbetssättet är redan betydande. Det är kommitténs bedömning att nackdelarna skulle komma att bli allt större i framtiden.

Teknisk beredning av t. ex. komplicerade moderna robot-, sambands- och stridsledningssystem kräver hög kompetens. Denna kompetens finns i dagens organisation inom var och en av de tre anskaffande huvudavdelningarna. Det kommer i framtiden inte att finnas samtidigt pågående kvalificerade projekt inom alla dessa områden inom alla tre försvarsgrenarna. I ett materielverk med en avsevärt mindre personalstyrka än den som förutsettes när verket inrättades är det inte längre lämpligt att bibehålla verkets resurser för dessa ändamål organisatoriskt splittrade. En effektiv hushållning med denna personals arbetsinsatser förutsätter en integrerad organisation. I samma riktning talar behovet av att tekniska innovationer och tekniskt kunnande skall kunna komma verksamheten till godo över hela fältet och vikten av att tidigt kunna analysera tekniska och industriella samordningsmöjligheter.

Andra områden där en integrerad lösning har undersökts är sådana funktioner som förekommer inom alla försvarsgrenarnas anskaffningsverksamhet, där metoder och arbetssätt är överensstämmande och där ett enhetligt uppträdande från materielverkets sida är av stor betydelse. Exempel på sådana funktioner är inköp, kvalitetskontroll och provning.

Kommittén föreslår mot denna bakgrund integrerade enheter inom materielverket för vapen, robot, elektronik, inköp och kvalitetskontroll. I dagens organisation finns redan enheter med verksamhet mot alla försvarsgrenar när det gäller fordon, intendentur, fartyg, flygplan (inkl. helikoptrar) och provning. På detta sätt erhålls en produktgruppriktad organisation på avdelningsnivå.

För stora och komplicerade materielsystem och för system med inslag från eller beröringspunkter med flera av de produktgruppriktade avdelningarna måste det finnas särskilda resurser för systemsammanhållning. Denna sammanhållning sker i dag försvarsgrensvis genom de försvarsgrensorienterade huvudavdelningarna. Verksamheten är också av den arten att den kräver djupgående kunskaper om den beställande försvarsgrensens särskilda stridsmiljö. Det är vidare här som materielverket har sina centrala kontaktytor gentemot försvarsgrensstaberna. Om dessa systemsammanhållande uppgifter delas ut huvudavdelningsvis till den huvudavdelning som inom sig har ansvaret för materiel med en försvarsgren som huvudsaklig avnämare (fordon/armén, fartyg/marinen, flygplan/flygvapnet) erhålls en produktgruppriktad organisation med bibehållet försvarsgrensvis samlat systemansvar. Enligt kommitténs mening är detta en organisationsform som samtidigt tillgodoser kraven på sammanhållen utveckling av materielsystem åt försvarsgrenarna och på minsta möjliga resursbehov inom verket för en i stort bibehållen produktion. En förutsättning för denna organisation är bl. a. en starkt verksledning som fortlöpande måste ägna sig åt fördelning av verkets resurser, övergripande prioritering, organisationens utveckling och förändring m. m.

En annan lösning är att samla dessa systemsammanhållande uppgifter

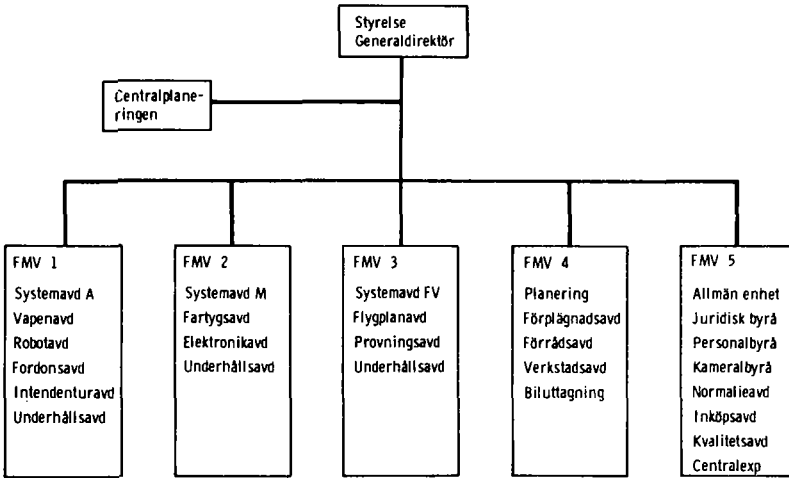
centralt i verksamheten. Valet mellan dessa båda lösningar vad avser de centrala systemsammanhållande funktionerna påverkar inte utformningen av organisationen i övrigt. Förhållandet mellan den systemsammanhållande verksamheten och verket i övrigt är principiellt detsamma oavsett om den hålls samlad centralt i verket eller är uppdelad huvudavdelningsvis.

Kommittén har kommit till den uppfattningen att en uppdelning på de tre anskaffande huvudavdelningarna av de systemsammanhållande funktionerna ger en något resurssnålare och framför allt mindre byråkratisk lösning, särskilt genom att samarbetet med försvarsgrensstaberna och med de närmast berörda avdelningarna inom verket underlättas. Uppgifterna för centralplanering och verksamheten kommer därtill i vart fall att väsentligt utökas enligt de förslag kommittén lämnar. En ytterligare överföring av uppgifter kan därför i och för sig övervägas även om kommittén inte anser att man nu bör gå så långt i omdaning. Kommittén har därför stannat för att förorda en försvarsgrensvis fördelning på de tre anskaffande huvudavdelningarna av de centrala systemsammanhållande funktionerna.

Samtidigt är det nödvändigt att verksamheten har resurser för att följa beredningen av principiella eller i övrigt betydelsefulla ärenden. Beslut i sådana frågor bör också genomgående fattas av verksamheten och inte delegeras till huvudavdelningarna. I sådana frågor bör verksamheten utöva en övergripande ledning av beredningen.

De produktgruppenriktade avdelningarna kan fördelas huvudavdelningsvis på olika sätt. En rad omständigheter gör det nödvändigt att försvarets materielverk kan fungera som ett verk gentemot försvarsindustrin, statsmakterna och övriga försvarsmyndigheter och vid de interna besluten om allokeringen av verkets produktionsresurser. För att främja ett integrerat arbetssätt bör därför inom en och samma anskaffande huvudavdelning ligga inte bara ansvaret för materiel med en försvarsgren som huvudsaklig avnämare (fordon, fartyg, flygplan) utan även betydelsefulla gemensamma funktioner. Avdelningarna bör vidare grupperas så att inbördes teknisk eller annan samhörighet tillgodoses. Vidare bör inom varje huvudavdelning finnas ansvar för något eller några expansiva eller utvecklingsbara områden. Ledningskapaciteten vid huvudavdelningarna bör slutligen utnyttjas effektivt. Inom en huvudavdelning med mycket omfattande och teknologiintensiv anskaffning bör därför inslaget av gemensamma avdelningar om möjligt vara mindre än vid övriga huvudavdelningar.

Mot denna bakgrund föreslår kommittén följande organisationsstruktur för försvarets materielverk.

En organisation av materielverkets typ måste ständigt anpassas till de krav som ställs av verkets avnämare och av den tekniska utvecklingen. Det rätta sättet att åstadkomma detta är knappast att förändrade omständigheter med regelbunda mellanrum anses påkalla externa organisationsutredningar, som sedan låser utvecklingen till nästa översyn. Successiv organisationsutveckling måste vara en verkets egen angelägenhet. Detta kräver delegation av befogenheter till verket och aktiv ledning av organisationsutvecklingen.

Kommittén har haft en god utgångspunkt för sitt arbete i materielverkets utredning Org 85. Kommittén anser dock att en integrerad organisation och förändringar i arbetssättet i övrigt gör det möjligt att ytterligare minska verkets personal. Minskningen får emellertid inte gå så långt att en angelägen nyrekrytering av kompetent personal omöjliggörs. Kompetensförändringar inom materielverket genom utbildningsverksamhet och nyanställningar är nödvändiga om verket skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Enligt kommitténs direktiv skall en utgångspunkt vara att verkets personal skall minska utöver redan fattade beslut. Mot bakgrund av förväntade personalavgångar, nyrekryteringsbehov och krav på verkets kompetens har kommittén utgått från ett totalt antal anställda den 1 januari 1990 om ca 2 650 personer. Den faktiska dimensioneringen måste givetvis bli beroende av de krav som ställs på verket, bl. a. genom kommande försvarsbeslut. Kommittén framhåller samtidigt att ett underskridande av den angivna personalramen vållar svårigheter att vidmakthålla den kompetens som kommittén bedömer nödvändig i framtiden.

Införande av ny organisation inom ett verk av materielverkets storlek kräver ett omfattande arbete. I materielverkets fall tillkommer att verket till den 31 december 1984 skall minska avsevärt. Denna minskning utgår bl. a. från verkets eget förslag till ny organisation, Org 85.

Kommitténs förslag till ny organisation, Org 90, är ett långsiktigt mål. Organisationen måste efter styrimpulser utifrån, t. ex. som konsekvenser av nya försvarsbeslut och/eller efter verkets interna prövning ständigt anpassas till de angelägna arbetsuppgifter som överbefälhavaren och försvarsgrenschefer begär att verket skall lösa. De mål för organisationsutveckling som kommittén föreslår kommer därför i många fall att avlösas av andra mål innan de uppnåtts.

Planering av förändringarna bör påbörjas redan våren 1981. Det bör ankomma på materielverket att föreslå och genomföra de förändringar som skall ske.

Sammanställning av remissyttrandena

1 Allmänna synpunkter

Överbefälhavaren anför i sitt yttrande att materielanskaffningskommitténs betänkande utgör ett viktigt underlag för förändringar av försvarets materielverks organisation och personalomfattning i syfte att finna de mest effektiva lösningarna inom ramen för en balanserad försvarsmakt. Enligt *chefens för armén* uppfattning skulle försvarets materielverk kunna bli en fungerande organisation enligt materielverkets utredning Org 85, men organisationsstrukturen måste sannolikt ses över i enlighet med vad som föreslås i materielanskaffningskommitténs betänkande, om verket skall minskas ytterligare.

Chefen för flygvapnet bedömer att de av materielanskaffningskommittén redovisade förutsättningarna är relevanta men är på vissa punkter kritisk mot kommitténs förslag. Han anser att ställning inte bör tas till försvarets materielverks organisationsstruktur förrän beslut har fattats om anskaffningsalternativ för flygplanssystemet JAS och underhållsfrågorna har prövats ytterligare. Också *TCO-S* är kritisk mot utredningen och anför att kommittén inte tillfredsställande har hunnit analysera förutsättningarna för de överväganden och förslag som redovisas. De delar av betänkandet som är värda att beakta har redan i allt väsentligt behandlats i samband med försvarets materielverks utredning Org 85, som borde få verka innan drastiska förändringar vidtas i de organisationsprinciper som har fastlagts där. *TCO-S* anser att materielanskaffningskommitténs förslag inte bör läggas till grund för en ny organisation.

Enligt *försvarets materielverk* är det en brist att kommittén inte har behandlat fackverksamheten. Verket anser dock att beslut kan fattas om dess organisation, med undantag för flygplans-, underhålls- och provningsavdelningarna vid nuvarande huvudavdelningen för flygmateriel, vilka berörs av ett kommande betänkande från 1979 års militära flygindustrikommitté (MFK 79). Eftersom den av materielanskaffningskommittén angivna personalminskningen är en av utgångspunkterna för kommitténs utredning och inte en följd av denna anser *försvarets forskningsanstalt* att kommitténs bedömning beträffande nödvändigheten av en relativt långtgående samordning och integration av försvarets materielverks organisation och arbetsformer är rimlig. Ansvar för att effektiviteten upprätthålls kan enligt anstalten inte ensidigt läggas på materielverket utan de myndigheter som ställer krav på verket måste samordna och moderera sina krav.

2 Inledande överväganden

I stort sett i överensstämmelse med materielanskaffningskommitténs inledande överväganden som kommittén gör med utgångspunkt i utvecklingen av militärteknologi, försvarsekonomi och försvarsindustri konstaterar *överbefälhavaren* att försvarets materielverk har och allt framgent kommer att ha en betydelsefull roll inom försvaret samt att en hög kompetens krävs inom verket. Kraven på rationellt utnyttjande av teknisk kompetens kommer att öka och man kan förutse krav på en ytterligare minskning även av de centrala staberna och myndigheterna. I likhet med *överbefälhavaren* betonar *cheferna för armén, marinen och flygvapnet* vikten av att försvarsgrenschefernas möjligheter att styra inriktningen av materielanskaffning och materielunderhåll säkerställs.

Försvarets materielverk bedömer att verkets roller och huvuduppgifter i fred och krig kommer att bestå och att ökade krav kommer att ställas på underlag och analyser av tekniska och försvarsindustriella konsekvenser av olika anskaffningsbeslut.

LO understryker nödvändigheten av ett materielverk med integrerad verksamhet och effektivt utnyttjande av alla resurser.

3 Planering av materielanskaffningen

Materielanskaffningskommitténs förslag om samordning av anskaffningen av tekniskt komplexa och ekonomiskt omfattande system, förstärkning av *överbefälhavarens* roll som övergripande programsamordnare och om uppgiftsfördelningen och samarbetsformerna mellan verk, industri och försvarsforskning vinner gillande av *överbefälhavaren, chefen för flygvapnet, försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt, försvarets rationaliseringsinstitut, riksrevisionsverket* och *Sveriges Industriförbund*.

Försvarets materielverk anser dock att verket skall ha ansvaret även för uppföljning och översyn av den s.k. tekniska prognosen. I detta instämmer *försvarets forskningsanstalt* som också varnar för att forskningsanstaltens resurser inom kritiska teknikområden i alltför hög grad kan komma att tas i anspråk i anslutning till materielanskaffningen, om materielverkets resurser blir alltför knappa. Den kunskapsuppbyggande forskningen vid anstalten kan därvid komma att eftersättas.

4 Genomförande av materielanskaffningen

Chefen för armén, chefen för flygvapnet, försvarets forskningsanstalt och *försvarets rationaliseringsinstitut* är positiva till kommitténs överväganden och förslag beträffande genomförandet av materielanskaffningen,

medan *statskontoret* ifrågasätter om en omfördelning av arbetsuppgifter från försvarets materielverk till industrin egentligen är en rationalisering. *SACO/SR* varnar för överdrivna förhoppningar om kostnadsminskningar genom anskaffning av kompletta system från huvudleverantörer.

Sveriges Industriförbund anser att materielanskaffningskommitténs förslag om en viss omfördelning av arbetsuppgifter från försvarets materielverk till industrin, varigenom industrin i ökad utsträckning skulle utnyttjas som huvudleverantör av kompletta system, skulle öka försvarsindustrins exportpotential. Kravspecifikationer och systemanpassning måste dock utarbetas i försvarets materielverk, anser förbundet.

Försvarets rationaliseringsinstitut stöder kommitténs förslag om granskning av arbetsformer och konsultmedverkan vid anskaffning av viss sambandsmateriel. Förslaget med en utredning om televerkets möjliga roll i ökad integrering av totalförsvarets sambandsresurser stöds av *försvarets materielverk* och *försvarets rationaliseringsinstitut*.

5 Försvarets materielverks organisation

5.1 Allmänt

Överbefälhavaren, chefen för marinen och *riksrevisionsverket* biträder kommitténs princip med en flexibel organisation. Förslaget om en flexibel byråorganisation biträds av *försvarets rationaliseringsinstitut* som också instämmer i kommitténs uppfattning att en effektiv verksamhetsplanering är en förutsättning för att den föreslagna organisationen skall fungera väl.

Överbefälhavaren anser i fråga om samutnyttjande av resurser att alla värderade modeller – enhet med högt kvalificerade specialister (pool), gemensam beredningsenhet, sammanslagning av likartade resurser och utökat utnyttjande av lokala resurser – är möjliga vägar. Också *riksrevisionsverket* biträder kommitténs principer. *Chefen för armén* motsätter sig en teknikinriktad organisation av försvarets materielverk men bejaktar att viss teknisk samordning kan bli nödvändig.

Försvarets materielverk och *SACO/SR* delar inte materielanskaffningskommitténs uppfattning att ett ökat utnyttjande av lokala resurser vid beredningen av anskaffnings- och vidmakthållandeärenden skulle kunna underlätta för verket att minska sin egen kompetens, medan *riksrevisionsverket* kan ansluta sig till tanken men ställer sig tveksamt till möjligheterna att lokalt friställa personal.

TCO-S anser att regeringen bör sträva efter att öka inslaget av civila befattningshavare på ledande befattningar på bekostnad av kårbundna tjänster för att minska olägenheterna med den militära personalens befattningsrotation.

5.2 Enheter som är gemensamma för materielverket

Överbefälhavaren delar materielanskaffningskommitténs förslag om verksgemensamma enheter för robot, samband, spaning och eldledning; eldrörsvapen och ammunition samt datakraft och anför att det i det fortsatta organisationsarbetet måste klaras ut hur systemintegrationen i vissa fall skall säkerställas. *Chefen för armén* delar kommitténs uppfattning att kvalificerade och unika resurser, främst inom robot- och elektronikområdena, måste hållas samlade i en organisation som tar i anspråk små resurser. *Försvarets materielverk* anser att kommitténs förslag till gemensamma enheter och den principiella utformningen av dessa kan ligga till grund för det fortsatta organisationsarbetet. Vid behandling av verkets yttrande i styrelsen anmäldes skiljaktig mening beträffande bildande och inplacering av vissa gemensamma enheter. *Försvarets forskningsanstalt* finner att verksgemensamma enheter inom de av kommittén föreslagna tekniska områdena är motiverade och bör införas, men är inte beredd att nu ta ställning till innehållet i de föreslagna enheterna.

Också *försvarets rationaliseringsinstitut* delar kommitténs uppfattning om inrättande av verksgemensamma enheter och har inte någon erinran mot kommitténs fördelning. *Riksrevisionsverket* tillstyrker verksgemensam handläggning av datakraftfrågorna, medan *SACO/SR* avstyrker materielanskaffningskommitténs förslag rörande sambandsfrågor. *TCO-S* är negativ till de gemensamma enheterna men menar dock att det inom områdena spaning, eldledning, samband och datakraft kan vara värt att pröva verksgemensamma enheter. Nuvarande organisatoriska modell bör enligt *TCO-S* behållas för robot och vapen och samordningsgrupper inrättas enligt förslagen i Org 85.

Överbefälhavaren anser att kommitténs förslag att kvalitetskontrollverksamheten skall vara verksgemensam säkerställer att anskaffad materiel fyller ställda krav och godtar förslaget att inköpsverksamheten skall vara gemensam under förutsättning att inköpsavdelningen endast verkställer beslut. *Chefen för armén* anser att inköp och kvalitetskontroll bör knytas närmare till de anskaffande huvudavdelningarna än vad materielanskaffningskommittén har föreslagit. *Chefen för marinen* anför liknande synpunkter och anser att inköp och kvalitetskontroll bör ledas från systemavdelningen. Om en gemensam inköpsenhet skapas, bör den enligt *chefen för marinen* vara en ekonomisk expertgrupp som är tillgänglig för huvudavdelningarna. *Försvarets materielverk* biträder kommitténs förslag men förutsätter bl. a. att ansvaret för materielen under verkschefen ligger på huvudavdelningarna, att anskaffningsbeslut, som inte fattas av verkschefen, delegeras till huvudavdelningarna och att nära samarbete säkerställs med sakenheterna. Vid behandling av verkets yttrande i styrelsen anfördes skiljaktiga meningar.

Försvarets forskningsanstalt finner materielanskaffningskommitténs överväganden rörande inköp och kvalitetskontroll rimliga och *riksrevi-*

sionsverket biträder kommitténs synpunkter och förslag. SACO/SR anser att det f. n. inte finns tillräcklig grund för beslut i enlighet med kommitténs förslag. Om gemensamma enheter likväl inrättas måste enligt centralorganisationen vissa bestämda förutsättningar uppfyllas. TCO-S förordrar en organisation enligt nuvarande modell. Sveriges Industriförbund anser att inköpsfunktionens arbete bör underordnas huvudavdelningarna men att en gemensam inköpsavdelning bör kunna inrättas.

Överbefälhavaren har inte något att erinra mot förslaget att nuvarande organisation på underhållsområdet behålls och att resurserna för utveckling av underhållsmetodik samlas. Förändringar av underhållsorganisationen kan dock bli nödvändiga i framtiden, anser överbefälhavaren. Chefen för armén har inte något att erinra mot materielanskaffningskommitténs förslag, medan chefen för marinen, som f. n. utreder den marina underhållsverksamheten, understryker försvarsgrenschefernas behov av att styra. Riksrevisionsverket och SACO/SR instämmer i stort i de synpunkter som kommittén för fram i fråga om materielunderhåll. Chefen för flygvapnet framhåller att materielanskaffningskommittén inte närmare har övervägt hur underhållsuppgifterna bör fördelas men anser att det är nödvändigt att också underhållsfrågorna prövas ingående innan ställning tas till försvarets materielverks organisation. Chefen för flygvapnet framhåller vidare att frågor om vidmakthållande av befintlig materiel ofta är av principiell natur, vilket materielanskaffningskommittén inte tillräckligt har beaktat. Enligt försvarets materielverks uppfattning skall huvudavdelningarna ha ansvar för materielunderhållet gentemot resp. försvarsgrenschefer. Försvarets forskningsanstalt konstaterar att vidmakthållande är en betydande del av försvarets materielverks verksamhet och att en vidare analys av funktionen bör övervägas eftersom en sådan kan ge impulser för organisationen för materielunderhåll.

5.3 Organisationsstruktur

5.3.1 Tidpunkt, storlek

Överbefälhavaren biträder materielanskaffningskommitténs förslag att materielverket bör omfatta 2650 personår år 1990. Därvid har inte tagits hänsyn till den inverkan som 1979 års militära flygindustrikommittés förslag kan komma att medföra. Försvarets materielverk anser det inte underbyggt att de av kommittén föreslagna åtgärderna kan resultera i en personalminskning om ytterligare 500 anställda utöver försvarets materielverks förslag i utredningen Org 85 utan att verkets uppgifter minskas eller ambitionsnivån sänks. Verket anför vidare att den av materielanskaffningskommittén föreslagna volymen för nyrekrytering – hälften av utrymmet från personalavgångarna – är ett ovillkorligt minimibehov. Vid beräkning av resursbehovet är det enligt försvarets forskningsanstalt och i huvudsak också enligt SACO/SR nödvändigt att beakta att de ökade livslängderna för

kvalificerade materielsystem kommer att medföra ett ökat behov av renoverings- och modifieringsåtgärder. *Försvarets rationaliseringsinstitut* och *TCO-S* har i stort sett samma synpunkt, nämligen att materielanskaffningskommittén borde ha redovisat åtminstone översiktliga kalkyler över resursbehov m. m. *Försvarets rationaliseringsinstitut* anser också att materielverkets verksamhet, närmare preciserad vad gäller medverkan av utomstående, bör finansieras över försvarets materielverks förvaltningskostnadsanslag.

Försvarets rationaliseringsinstitut och *statskontoret* ifrågasätter om det är ändamålsenligt att arbeta med så långsiktigt mål som år 1990, medan *riksrevisionsverket* anser det vara en styrka att målen sätts på 10 års sikt.

Chefen för marinen och *försvarets materielverk* avstyrker att chefen för centralplaneringen blir ställföreträdande chef för verket, medan *försvarets rationaliseringsinstitut* och *riksrevisionsverket* tillstyrker förslaget.

5.3.2 Organisationsstruktur

Överbefälhavaren anser att materielanskaffningskommittén inte tillräckligt tydligt har gett uttryck för det absoluta behovet av en stark systemledning inom huvudavdelningarna. Lösningar måste väljas som ger försvarsgrenscheferna reell möjlighet att via systemavdelningar styra produktionen mot avsedda mål. Detta är en förutsättning för att strukturförslaget skall biträdas. *Överbefälhavaren* utgår från att centralplaneringen inte i något fall kommer att ha systemsammanhållande ansvar. De krav på en väl fungerande centralplanering som *överbefälhavaren*s ökade ansvar för programsamordning ställer innebär inte att centralplaneringen måste öka avsevärt i omfattning eller att den får systemsammanhållande uppgifter. Också *chefen för armén* framhåller att de anskaffande huvudavdelningarna måste arbeta mot var sin försvarsgren. *Chefen för marinen* anser att systemsammanhållningen skall ligga i systemavdelningarna som måste göras starka såväl kvalitativt som kvantitativt och fördelas på de tre försvarsgrensinriktade huvudavdelningarna.

Chefen för flygvapnet anser att materielanskaffningskommitténs förslag ger anledning till villrådighet då kommittén dels förordar en fördelning av de systemsammanhållande funktionerna på huvudavdelningarna, dels föreslår att vissa anskaffningsärenden och betydelsefulla samordningsärenden inte skall delegeras till dessa. *Chefen för flygvapnet* anser inte att kommittén tillräckligt ingående har prövat en organisationsstruktur baserad på teknisk produktgruppindelning och med centralt placerade systemsammanhållande resurser och föreslår en sådan organisation.

Försvarets materielverk anser att en organisationsstruktur med huvudprograminriktade huvudavdelningar som har ansvar för produktionen och stödet åt förbandsproduktionen samt systemsammanhållningen gentemot resp. försvarsgren även i framtiden skall ligga till grund för verkets organisation och tillstyrker således materielanskaffningskommitténs förslag till

organisationsstruktur i stort. I fråga om ansvarsfördelningen mellan de systemsammanhållande funktionerna och de tekniska beredningsenheterna skall enligt materielverket gälla bl. a. att huvudavdelningarna skall svara för produktionen och vara systemsammanhållande mot försvarsgrenarna, att huvudavdelningarna skall vara systemsammanhållande för system som berör avdelningar vid andra huvudavdelningar, att en planeringsavdelning skall vara huvudavdelningschefens stabsorgan och sammanhållande för produktionen och att en systemenhet organiseras när inte uppgiften att vara systemsammanhållande kan läggas på en avdelning med tekniska beredningsresurser inom vederbörlig huvudavdelning.

Försvarets forskningsanstalt anser att stor vikt måste läggas vid att försvarets materielverks kontaktyta mot övriga förbandsproduktionsansvariga instanser är anpassad bl. a. till de skilda förutsättningarna för olika huvudprogram och stöder kommitténs mening att huvudprograminriktade avdelningar för systemsammanhållning och för den mest försvarsgrensspecifika materielen skall ingå.

Enligt *försvarets rationaliseringsinstitut*s mening är grundstrukturen med tre försvarsgrenorienterade anskaffande huvudavdelningar en tillfredsställande lösning. Institutet diskuterar alternativa lösningar på hur systemsammanhållningen skall utformas. *Riksrevisionsverket* anser att systemsammanhållningen bör ligga på de försvarsgrensinriktade huvudavdelningarna och godtar i princip materielanskaffningskommitténs motiveringar och förslag angående verksgemensamma enheter för teknikområdet.

LO ser kommitténs förslag med gemensamma enheter och med bibehållande av enheter byggda på försvarsgrenarna som ett steg i riktning mot en bättre samordning av materielanskaffningen men vill samtidigt peka på möjligheten att organisera verksamheten i försvarets materielverk i funktionenheter, uppbyggda kring verkets arbetsuppgifter.

SACO/SR anser att materielanskaffningskommitténs förslag med försvarsgrensvisa systemavdelningar är riktigt men framhåller att där måste finnas betydande teknisk kompetens även om man tillskapar verksgemensamma enheter för vissa teknikområden. Försvarets materielverks utredning Org 85 innehåller enligt centralorganisationen en riktigare struktur när det gäller teknikinriktade enheter än den som kommittén har föreslagit.

Enligt *TCO-S* är systemsamordningen inte tillräckligt beaktad.

Sveriges Industriförbund anser att det från industrins synpunkt är väsentligt att den försvarsgrensvisa systemkompetensen behålls.

I fråga om fördelningen av de verksgemensamma enheterna anser *chefen för armén* att robot-, pjäs- och ammunitionsanskaffande enheter skall ingå i den huvudavdelning som har sammanhållande ansvar för armémateriel. *Chefen för marinen* anser att fortsatta studier och analyser rörande personalfördelningen inom och mellan huvudavdelningarna men även rörande fördelning av verksgemensamma teknikenheter är nödvändiga. Han

är tveksam till behovet av en planeringsavdelning i försvarets materielverks huvudavdelning i Karlstad och anser att en fördjupad analys av det organisatoriska innehållet och ställningen för denna huvudavdelning bör göras. *Statskontoret* anser att man före beslut om den nya organisationsstrukturen bättre måste penetrera och undanröja konfliktriskerna och *riksrevisionsverket* finner att kommitténs förslag innebär långtgående men nödvändiga förändringar i nuvarande organisationsstruktur som kommer att medföra svåra omställningsproblem vid genomförandet. Vidare ifrågasätter *riksrevisionsverket* om försvarets materielverks huvudavdelning för administration får en ändamålsenlig struktur om dit förs avdelningar för inköp och kvalitetskontroll samt föreslår inrättandet av en sjätte huvudavdelning för inköp, kvalitetskontroll och normalieavdelningens huvuddel.

Chefen för armén bestyrker behovet av en förstärkt verksledning som handlägger frågor som rör hela verket och är av övergripande karaktär medan *chefen för marinen* varnar för en organisationsförändring som skulle innebära att en förstärkt centralplanering får en ställning mellan huvudavdelningscheferna och verksledningen. *Riksrevisionsverket* biträder uppfattningen att verksledningen skall kunna utöva en stark ledning av personaladministrationen och har vissa förslag rörande denna.

6 Genomförande

Huvuddelen av materielanskaffningskommitténs förslag rörande genomförandet, såsom att materielverket skall ta fram detaljplan, stöds av *överbefälhavaren*, *chefen för armén*, *försvarets materielverk*, *försvarets forskningsanstalt*, *riksrevisionsverket* och *SACO/SR*.

Chefen för flygvapnet anser att eftersom flygindustrikommitténs förslag blir starkt beroende av anskaffningsalternativ i stort för ett nytt flygplanssystem bör statsmakterna inte ta ställning till försvarets materielverks organisation förrän beslut har fattats om anskaffningsalternativ för JAS.

Försvarets materielverk anför att inom verket pågår framtagning av ett omfattande tekniskt-ekonomiskt-kommersiellt underlag för beslut i fråga om JAS-systemet. Det är viktigt att detta arbete inte störs. Detaljorganisation för flygplans-, underhålls- och provningsavdelningarna kan inte utarbetas förrän beslut fattats på flygindustrikommitténs underlag. Verket anser att det inledande arbetet med organisationsförändringar kan genomföras utan att det allvarligt påverkar utredningsarbetet.

Försvarets rationaliseringsinstitut ifrågasätter om inte någon form av organisationskommitté bör inrättas för genomförandet.

